

ÖSTERREICHISCHES VOLKSLIEDWERK.

Posvetovanje na Dunaju od 24. — 30. sept. 1979

75-letnica te osrednje avstrijske organizacije za zbiranje in raziskovanje ljudske glasbe velja nekoliko tudi za nas Slovence, saj se je takrat začela doslej največja zbiralna akcija pri nas. Na pobudo dunajskega etnologa Josefa Pommerja je namreč avstrijsko prosvetno ministrstvo ustanovilo odbor, katerega člani naj bi — vsak v svoji deželi — poskrbeli za zapisovanje ljudskih pesmi z melodijami in pozneje za izdajo v več zvezkih, z naslovom "Ljudska pesem v Avstriji." Slovence je v osrednjem odboru zastopal Karel Štrekelj, predsednik slovenskega odbora. Prva svetovna vojna je delo zavrla, v Avstriji celo tako temeljito, da so se zapisovanju posvečali le posamezniki vse do leta 1946, ko je bil ustanovljen "Österreichisches Volksliedwerk", ne kot novo telo, marveč kot naslednik Pommerjevega odbora.

Da bi proslava ne izzvenela v prazno z nekaj pohvalnimi govori, so organizatorji priredili posvetovanje z naslovom "Das Österreichische Volksliedwerk im Umkreis von Wissenschaft und Pflege". Nanj so poleg strokovnjakov iz nemško govorečih dežel povabili še podpisano in prosili, naj poroča o etnomuzikološkem raziskovanju med koroškimi Slovenci.

Posvetovanje — pod pokroviteljstvom zveznega prosvetnega ministra — se je začelo s pozdravnim govorom predsednika "Österr. Volksliedwerka" E. Würzla. Za njim je govoril L. Schmidt o spremembah v ljudskem petju našega stoletja. Zelo zanimivo je bilo predavanje W. Salmena o ikonografiji ljudske glasbe v Avstriji pred letom 1600. Predavatelj je ob prepričljivih zgledih upodobitev glasbil opozarjal, kako pomembno je upoštevati gradivo drugih dežel ter presojati slike z vsebinskega in kulturnozgodovinskega vidika, ne le oblikovno in umetnostnozgodovinsko. Upodobitev nekega glasbila na cerkvenem oboku še ni dokaz, da je bilo tam znano, saj so imeli slikarji predloge in so se morali podrežati zahtevam svojega naročnika ter stila dobe.

Referat dunajskega germanista H. Zemana je bil kritika germanistike, češ da se ukvarja samo z visoko literaturo in da za raziskavo ljudske pesmi ni storila ničesar, ker se ji je ta zdela premalo pomembna. Umetna poezija je pri Nemcih že tako zgodaj in tako močno vplivala na ljudsko izročilo, da danes prevladujejo poljudne pesmi in vsak pomisli najprej nanje, kadar je omenjena ljudska pesem.

Salzburški romanist in znani izdajatelj zbirk ljudskih pravljic F. Karlinger je vzel za temo vlogo mitosa in pravljice v ljudski baladi ter je ob primerih iz romunskega izročila pokazal, kakšne pravljicne motive vsebujejo pripovedne pesmi. Referat je izzvenel v primerjavo pravljice in balade kot literarnih zvrsti, tisto, kar je napovedoval naslov, pa je ostalo neizrečeno.

Podobno ni zadovoljil referat, ki ga je imel celovški etnolog B. Petrei z naslovom "Ohranitev in spreminjanje. O vlogi ljudske pesmi na praznik in delavnik". Da bi se izognil izraza "ljudski", je avtor govoril o "socialno pristnem" (sozialrecht). Opirajoč se na nekatera dela sodobnih etnomuzikologov je na nov način odkrival stare resnice, kot npr. da ljudska pesem ni sama sebi namen, da se spreminja, dokler resnično živi, ali da človek obvlada modele in neko množino sestavin, iz katerih ustvarja nove pojave (prim. stalne rečenice, formule, potujoče verze ipd., o čemer smo pri nas že pisali).

Zakonca Haid z Dunaja sta poročala o novem mladinskem gibanju za ljudsko pesem, ki postaja že množično in je treba z njim računati ter ga začeti resno upoštevati kot predmet raziskovanja. Začelo se je v ZDA in preko Velike Britanije prišlo v Nemčijo, kjer je nastalo več pevskih skupin, ki so se leta 1964 odvrnile od ameriških "folk songs" ter začele segati po nemških pesmih. Podobno kot je v dobi romantike ljudska pesem pomenila izraz narodne samobitnosti, tako postaja zdaj pri manjših etničnih skupinah (kot so Bretonci, Baski

idr.) orožje za uveljavljanje lastnega naroda, pri drugih pa politično sredstvo v boju zoper koristi mednarodnih koncernov. Kot nekdanji potujoči pevci hodijo tudi ti moderni iz kraja v kraj, nastopajo po tovarnah in pojejo nove protestne pesmi na stare melodije (tudi to je samo obnove starega pojavnega kontrafakture). V trenutku, ko se je zdelo, da bo prevladal brezbarvni internacionalizem potrošniške družbe, se je torej med mladimi pojavilo novo vrednotenje lastnega jezika, glasbe, kulture in domovine.

E. Würzel je za svoj referat o ljudski glasbi v glasbeni vzgoji Avstrije uporabil odgovore neke ankete in med drugim povedal zanimivost, da v nekem avstrijskem kraju živi glasbenik, ki poučuje pisanje na piščali in namesto plačila zahteva od učencev obljubo, da bodo svoje znanje posredovali drugim. Spet staro v novi preobleki! Pa bo še kdo dvomil o ustnem izročanju ljudske glasbe danes!

R. Flotzinger, graški muzikolog, je skušal pod naslovom "Ljudska glasba v zgodovini avstrijske glasbe" dognati iz tiskanih pesmaric, katere pesmi so bile v nekem času priljubljene med pevci, zalsti v tim. Mladinskem gibanju (Jugendbewegung, pred drugo vojno). Toda v diskusiji so poslušalci ugovarjali, češ da mnoge mladinske skupine pesmaric niso nikoli imele ali uporabljale in da ponatiskovanje vedno istih pesmi ni dokaz o priljubljenosti med pevci marveč o težnjah izdajateljev pesmaric.

D. Mark in E. Ostleitnerjeva sta govorila o "Ljudski glasbi v sociografiji", ki skuša zajeti vse pojave avstrijske glasbenega življenja. Torej naj bi spadalo vanjo tudi tisto, kar sicer raziskuje etnomuzikologija in sta avtorja imenovala "Umgangsmusik". To naj bi bil nov izraz za "ljudsko glasbo", porojen iz potrebe označiti pesmi, ki jih ljudje v Avstriji največ pojo ali poslušajo, ki so torej namenjene družabni zabavi. Ostleitnerjeva je skušala iz raznih statistik in vprašalnic dognati, koliko ljudi še pojejo ali muzicirajo, čeprav je v isti sapi priznala, da so to nezanesljivi viri, ker so ankete največkrat izvedene malomarno, toliko da je pač zadoščeno nadležni zahtevi.

Z. Kumer je poročala o zapisovanju, raziskovanju in sedanjem stanju slovenske ljudske glasbe na Koroškem, začenši od prvih zbiralcev v 19. stol. do danes. Po pregledu dosedanjih objav koroških pesmi in literature o njih, je govorila o raziskovanju, ki ga je pred tremi leti začela Glasbeno narodopisna sekcija ISN SAZU. Odkrito je povedala, na kakšne težave naleti zbiralec iz matične dežele v sedanjih, Slovencem neprijaznih razmerah na Koroškem. Nato je z besedo in zvočnimi primeri z vsega slovenskega etničnega ozemlja dokazala, da slovenska ljudska pesem na Koroškem ni nič izjemnega, marveč sestavni del vseslovenskega pesemskega izročila.

Nazadnje so W. Deutsch, Fr. Eibner in G. Haldova predstavili svoj poskus tipologije avstrijske ljudske glasbe. Najprej so gladivo razdelili v dve skupini: 1) glede na melodijo in 2) glede na večglasje. Z vidika zvrsti se avstrijska ljudska glasba deli na jodlarje, landlerje in poskočnice. Posebne skupine so dunajska poljudna glasba, štajerska (izraz je rabljen v starem pomenu "podeželske glasbe") in salzburška, ki se je izoblikovala šele v zadnjih letih.

Na sporedu zadnjega dne so bili še referati o glasbeni vzgoji in razprava o avtorskih pravicah, česar pa nisem več poslušala. Udeležila sem se le razprave o terenskem raziskovanju, kjer se je izkazalo, da v Sloveniji že davno delamo na način, ki pomeni avstrijskim kolegom nekaj novega, modernega. To mnenje je potrdila tuja majhna, a lepo pripravljena razstava o načinu zbiranja od Pommerjevih časov do danes, postavljena v prostoru pred sejno dvorano. Sestavni del jubilejnega zasedanja je bil tudi obisk arhiva "Gesellschaft der Musikfreunde", osrednjega in nižjeavstrijskega arhiva "Österr. Volksliedwerka" ter razstave glasbil iz zapuščine G. Koteka v dunajskem etnografskem muzeju.